

Kirikuu Elnu

Gesti katoliiklaste häälekandja

12/1992

Selles numbris:

- Möödus 30 aastat Vatikani II kirikukogu liturgiareformi algusest
- Uus altar Tallinna kirikus
- Kontsiilide ajaloost
- Nobeli rahupreemia sai Rigoberta Menchú
- Veel mõnda Opus Deist

Kalender ja lugemised

DETSEMBER

- n 24. JÕULUÕHTU. Js 62,1-5; Ps 89; Ap 13,16-17 ja 22-25; Mt 1,1-25; Öömissal: Js 9,1-3.5-6; Ps 96; Ti 2, 11-14; Lk 2,1-14
- r 25. JÕULUD, KRISTUSE SÜNNIPÄEV. SUURPÜHA. Js 62,11-12; Ps 97; Ti 3,4-7; Lk 2,15-20 või: Js 52,7-10; Ps 98; He 1,1-6; Jh 1,1-18
- l 26. ESIKÄRTER STEFANOS. KIRIKUPÜHA. Ap 6,8-10. 7,54-60; Ps 31; Mt 10,17-22
- P 27. PÜHA PEREKONNA SUURPÜHA. Si 3,3-7.14-17a; Ps 128; Kl 3,12-21; Mt 2,13-15.19-23 (APOSTEL JOHANNES, EVANGELIST).
- e 28. SÜÜTALASTE PÄEV. KIRIKUPÜHA. 1Jh 1,5-2,2; Ps 124; Mt 2,13-18
- t 29. 1Jh 2,3-11; Ps 96; Lk 2,22-35 THOMAS BÉCKET, PIISKOP JA MÄRTER.
- k 30. 1Jh 2,12-17; Ps 96; Lk 2,36-40
- n 31. 1Jh 2,18-21; Ps 96; Jh 1,1.18 SILVESTER I, PAAVST.

JAANUAR

- r 1. PÜHIMA NEITSI MAARJA, JUMALAEMA SUURPÜHA. UUSAASTA. IV Mo 6,22-27; Ps 67; Ga 4,4-7; Lk 2,16-21
- l 2. BASILEUS SUUR JA GREGORIUS NAZIANZIST. PIISKOPID JA KIRIKU DOKTORID. MÄLESTUSPÄEV. 1Jh 2,22-28; Ps 98; Jh 1,19-28
- P 3. II Pühapäev pärast Jõulupühi. Si 24,1-2.8-12; Ps 147; Ef 1,3-6.15-18; Jh 1,1-18
- e 4. 1Jh 3,7-10; Ps 98; Jh 1,35-42
- t 5. 1Jh 3,11-21; Ps 100; Jh 1,43-51
- k 6. KOLMEKUNINGAPÜHA e. ISSANDAILMUMISE SUURPÜHA. Js 60,1-6; Ps 72; Ef 3,2-3a. 5-6; Mt 2,1-12
- n 7. 1Jh 3,22-4,6; Ps 2; Mt 4,12-17. 23-25 RAIMUNDUS PENYAFORT'IST, PREESTER.

- r 8. 1Jh 4,7-10; Ps 72; Mk 6,34-44
- l 9. 1Jh 4,11-18; Ps 72; Mk 6,45-52
- P 10. ISSANDARISTIMISE PÜHA. Js 42,1-4.6-7; Ps 29; Ap 10,34-38; Mt 3,13-17
- e 11. He 1,1-6; Ps 97; Mk 1,14-20
- t 12. He 2,5-12; Ps 8; Mk 1,21-28
- k 13. He 2,14-18; Ps 105; Mk 1,29-39 HILARIUS, PIISKOP JA KIRIKU DOKTOR.
- n 14. He 3,7-14; Ps 95; Mk 1,40-45
- r 15. He 4,1-5.11; Ps 78; Mk 2,1-12
- l 16. He 4,12-16; Ps 19; Mk 2,13-17
- P 17. Tavalise liturgilise perioodi II pühapäev. Js 49,3 ja 5-6; Ps 40; 1Ko 1,1-3; Jh 1,29-34 (ANTONIUS, ABT).
- e 18. He 5,1-10; Ps 110; Mk 2,18-22
- t 19. He 6,10-20 Ps 111; Mk 2,23-28
- k 20. He 7,1-3.15-17; Ps 110; Mk 3,1-6 FABIANUS, PAAVST JA MÄRTER; SEBASTIANUS, MÄRTER.
- n 21. AGNES, NEITSI JA MÄRTER. MÄLESTUSPÄEV. He 7,25-8,6; Ps 40; Mk 3,7-12
- r 22. He 8,6-13; Ps 85; Mk 3,13-19 VINCENTIUS, DIAKON JA MÄRTER.
- l 23. He 9,2-3. 11-14; Ps 47; Mk 3,20-21
- P 24. Tavalise liturgilise perioodi III pühapäev. Js 8,23b-9,3; Ps 27; 1Ko 1,10-13.17. (FRANCISCUS SALESIUS, PIISKOP JA KIRIKU DOKTOR. MÄLESTUSPÄEV).
- e 25. APOSTEL PAULUSE PÕORDUMISEPÄEV. KIRIKUPÜHA. Ap 22,3-16; Ps 117; Mk 16,15-18
- t 26. TIMOTEUS JA TIITUS, PIISKOPID. MÄLESTUSPÄEV. He 10,1-10; Ps 40; Mk 3,31-35
- k 27. He 10,11-18; Ps 110; Mk 4,1-20 ANGELA MERICI, NEITSI.
- n 28. THOMAS AQUINOST, PREESTER JA KIRIKU DOKTOR. MÄLESTUSPÄEV. He 10,19-25; Ps 24; Mk 4,21-25
- r 29. He 10,32-39; Ps 37; Mk 4,26-34
- l 30. He 11,1-2.8-19; Ps Lk 1,69-75; Mk 4,35-41
- P 31. Tavalise liturgilise perioodi IV pühapäev. Sf 2,3. 3,12-13; Ps 146; 1Ko 1,26-31; Mt 5,1-12a (GIOVANNI BOSCO, PREESTER. MÄLESTUSPÄEV).

Tallinna p. Peetruse ja Pauluse kogudus
Vene tn 18, EE-0001 TALLINN
telefon 44 63 67

- P 10.00 poolakeelne missa
11.30 eestikeelne missa
- T 18.00 ladinakeelne missa
- K 9.00 ladinakeelne missa
- N 17.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
- R 9.00 ladinakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
- L 9.00 ladinakeelne missa
18.00 ladinakeelne lauldav missa

Pärnu: Iga kuu esimesel ja kolmandal pühapäeval kell 16.00 eestikeelne missa Pärnu Eliisabeti kiriku kabelis.

Ahtme: Iga kuu teisel ja neljandal pühapäeval kell 17.00 poolakeelne missa kabelis Sõpruse 82.

Tartu p. Neitsi Maarja kogudus
Veski tn 3, EE-2400 TARTU
telefon 34 235

- P 10.00 poolakeelne missa
18.00 eestikeelne missa
- E 8.00 missa
- T 18.00 missa
- K 8.00 missa
- N 8.00 missa
- R 8.00 missa
- L 18.00 missa

Valga: Igal pühapäeval kell 14.00 missa Valga Jaani kiriku käärkambris

Tegeva armastuse saadikud
Endla 33-10, EE-0001 TALLINN

K ja R 7.00 missa
P,E,K,R 18.00 adoratsioon
T,N,L 7.00 adoratsioon

Piiskopi veerg ...

Armsad vennad ja õed, ma pean teile midagi tunnistama. Hingekarjase - olgu siis piiskopi või preestri - ja koguduse liikmete vahel peavad valitsema suhted, mida tähistaksid sõnad sõprus, kiindumus, vennalikkus. Me peame oskama jagada oma tundeid ja mälestusi. Hingekarjane - sageli kogudusest eemal, nagu mina, või alati teie lähedal, nagu teie koguduse preestrid - peavad olema teile igal hetkel venna või sõbra eest.

Detsember on minu jaoks eriline kuu. Kõigi meie jaoks on see pühima neitsi Maarja pärispatuta saamise kuu, jõulukuu. Aga minule on see veel ka minu vaimulikuspühitsemise kuu ja kuu, mil mu ema kutsuti igavikku.

Pühima neitsi Maarja pärispatuta saamise püha tähendab meie usust üht sõlmpunkti. Maarja sündis, ilma et tal olnuks osa pärispatust. Maarja on jumaliku armu ülim vili. Maarja tähendab tagasipöördumist paradisi, nagu see oli enne pattulangemist, kui Aadam ja Eeva ei tundnud pattu ja selle negatiivset mõju nende igapäevasele elule. Maarja tähendab meie jaoks ideaalse puhtakssaamise sihti, ja praktilise sakramendi tähenduses, eriti mis puutub patukahetsusse, on ta askeetliku võitluse märgiks selle veetluse vastu, mida patt inimese suhtes evib. Ka meie peame püüdma olla kristlased üha enam, olla vähem egoistid, üha suuremeelsemad, puhtamad, teenistusvalmimad, alati avatud Jumalale ja sellele ideaalile, mille tema on meie jaoks seadnud.

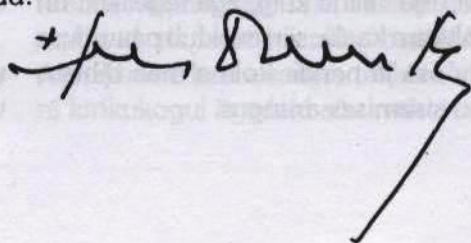
Jõuluaeg on suure kohtumise aeg Jumala armastuse ja inimese lootuse vahel. See on perekonna püha, sõpruse ja vendluse püha. Jõuluajal kõik naeratavad kõigile, kõik püüavad vaigistada oma vaenu, kadedust, kiiuust, kõike seda, mis teeb rahu võimatuks, et nad tunneksid, mida tähendab armastus, mõistus, teenimisvaim ja rõõm teiste inimestega koos olemisest. Nii nagu ka teistes Baltimaades, nii ka Eestis on samas jõuluaeg raskete majanduslike katsumuste aeg. Võibolla just sellepärast saab see aeg olema lähedane sellele päevale, mil Kristus sündis siia maailma. Ka siis olid kannatuse ja lootuse ajad. Maarja ja Joosep ei leidnud ulualust, mis oleks olnud kõiksuse kuningale vääriline sünnipaik. Ometi tundsid nad suurt rõõmu, kui karjased ja kuningad tulid Jeesust kummardama. See oli pimeduse aeg, kuid taevas oli täis tähti, mis näitasid lootuserada. Tähte nägid nii kuningad kui Herodes ...

Nende kahe ususündmuse kõrval on detsembrikuus minu jaoks tähtis mälestus minu preestrikspühitsemisest 8. detsembril 1954. aastal Roomas - just sel päeval, kui pühitseti püha Neitsi Maarja pärispatuta saamise dogma väljakuulutamise 100. aastpäeva. Sellepärast olen veendunud, et Maarja on justkui pitsar, mis on pandud minu preestriseisusele ja pühendumisele ligimese heaks. Sama kuu 16. päeval saab täis viis aastat minu ema taevasse võtmisest, mis sündis Genfis, kui oma olin seal seoses oma ülesannetega kiriku teenimisel.

Lisaks sellele, et see peaks olema ajendiks meie süvenevale sõprusele, teen ma selle topeltpühitsemise rõhutades realiteete, mis aitavad teil paremini mõista meie koguduse katoliiklikku vaimu. Selles on ületatud paljude rahuuste piirid. Mina olen teie piiskop, kes on sündinud Hispaanias ja olen väljaspool oma kodumaad võtnud vastu kaks nii tähtsat momenti oma elus. Teie ja mina, olgem tõelised katoliiklased!

Häid jõulupühi kõigile! Soovin teile püha ja paremat 1993. aastat - aastat, mil paavst külastab Eestimaad.

8. detsember 1992

Kirikuloolase mõtteid Kontsiili puhul

Hubert Jedin

Alljärgnev huvitav artikkel ilmus esmalt ringkirja "Maarjamaa" 1962. aasta 1. numbris. Väljaandjalt, isa Vello Salolt saime lahke loa taasavaldamiseks. Kirjaviis on põhilises osas muutmata.

Tagasivaade üldiste kontsiilide ajaloole võib tekitada lugejas üsna mitmesuguseid mõtteid, mis katoliiklasel on muidugi teistsugused kui protestandil, ja viimasel jälle hoopis erinevad ortodoksi või mitte-kristlase omadest. Ma ei kavatse neid mõtteid kuidagi kanaliseerida, kui pilku minevikku suunates mõnda ideed arendan, mis meil lugejaga ühine on.

Kõigepealt kirikukogude geograafia ja "liiklusprobleem", mis sellega seoses kerkis. Kui me nende kahekümne kontsiili kokkutuleku kohad kaardil ühendame, tuleb sellest sidejoonest suur silmus, mis Euroopa ja Aasia vahelisel maaribal asuvaist linnadest nagu Nikea, Konstantinoopol, Efesos ja Kaltседon kõigepealt Rooma ja sealt Prantsusmaale ning saksa-keelsele alale viib, et siis Ferrara, Firenze ja Trento kaudu Rooma tagasi jõuda. Kahekümnest üldisest kirikukogust peeti kaheksa kreeka kirikusse kuuluvas lidas, mis antiikajal spekulatiiv-teoloogilistes küsimustes juhtival kohal seisis. Ülejäänud kaksteist leidsid aset maades, mis moodustasid Öhtumaa kristluse tuuma: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa. Kõige enam kirikukogusid oli Roomas, nimelt kuus. Paistab, nagu oleks see ainult asja väline külg, aga tegelikult on tal rohkem kaalu: siin avaldub paavstluse juhtiv osa ja nende kolme maa tähtsus kiriku sisemises arengus.

Tervelt üheksateistkümne kirikukogu ajal teostus liiklemine enamvähem samades tingimustes. Rahvas reisis jalgsi, ratsa või laevaga. Antiikaja kontsiilidest osavõtjail oli, nagu impeeriumi ametikandjatel ikka, kasutada riigi suured liiklusteed oma riiklike puhkejaamadega. Keskajal neid aga enam ei olnud. Sellepärast ilmub kõrg-keskaja kontsiilidel väga vähe piiskoppe Portugalist, Iiriimaalt ja Skandinaaviast. Põhjuseks polnud mitte ainult tee pikkus, vaid ka sellise reisi kulud. Need olid ikkagi kurnis rasked kanda, eriti kui keegi, nagu näiteks üks III Lateraani kontsiilil osalenud iiri piiskop, kodus kolme lehma piimast elama pidi. On teada, et mõned kontsiilireisid kestsid väga kaua. Bartolomeus de Martyribus sõitis oma piiskoplinnast Bragast välja 24. märtsil 1561 ja jõudis üle Hispaania ja Lõuna-Prantsusmaa rännates, 18. mail Trentosse; niisii nõudis reis umbes kaks kuud. Laevatee oli sama vaevaline, peale selle ka veel hädaohtlik. Üks kahest laevast, millega Bütsantsi saadikud II Lyoni kontsiilile purjetasid, läks Peloponnesose lõunatipus põhja, ja ainult üks reisija pääsis eluga. Hispaanlane Martin Pérez de Ayala jutustab oma eluloos, et teda olevat Trento kirikukogu teiselt istungilt koju sõites vaenulikud tuuled ja mere-rövlite hädaoht kolm nädalat Ibiza saarel kinni hoidnud. Alles Vatikani kontsiilist osavõtjail oli võimalus raudteel või aurlaevaga sõita; selle tõttu oli seal rohkem inimesi kui kunagi varem.

Oleks meeldiv neid kultuuriajaloolisi vaatlusi edasi arendada: aga need on vahest ikkagi vähem tähtsad kui see, mis

kirikukogude ajaloo käigus ise esile tungib. Kui võrdleme kiriku ajalugu vaibaga, millesse tema saatus on sisse kootud, siis võime öelda, et kontsiilid on muster, mis ikka jälle kordub, aga kunagi samasugusena ei esine. Juba meie kirikuajalooline vaatlusviis tingib, et vahelduv element ajaloopildis tugevamini esile kerkib kui kestev.

Juba välises lavastuses on palju vaheldust! Konstantin Suur oma Nikea suvepalees, ümbritsetud piiskoppidest, kes selle haruldase pöördepunkti olid kaasa elanud, ja osalt ka veel tagakiusamistest läbi käinud. Kaks keisrinnat, Pulcheria ja Irene, Kaltседoni kontsiili ja teise Nicaenumi kaas-organiseerijad ning kaitsjad. Juubeldavad rahvahulgad Efeoses Theotokost tervitamas, kelle Aleksandria Kyrillos parajasti oli võidule aidanud. Paavstkuningas Innocentius III oma Lateraani piiskopikirikus, koos kogu - veel usus ühtse - ristirahva aukandjatega. Suessa Taddeuse eelaimdusest raske ohkamine, kui Friedrich II troonilt kukutamise järel Lyoni toomkirikus küünlad kustused. Tuhandepealine rahvahulk Konstanzi kaubamaja ees, kus 39-aastase skisma järel kuulutati: meil on paavst! Piiskoppide tagasihoidlik protsessioon Trento toomkirikusse 28 aastat pärast Wittenbergi teese, et alustada kõige pikemat kontsiili, mille ümber hiljem ka kõige ägedamaid lahinguid löödi.

Selles pildiseerias on näha, kuidas inimesed, st osavõtjatering, ja vaimne substants, st kirikukogu ülesanded ja probleemid, kogu aeg vahelduvad.

Esimesed kontsiilid sarnanevad viimastele selles, et nad olid puht-piiskopikontsiilid. Vahepealseis kutsutakse kaasa ka abtid - see näitab, kui tähtis on mungaseisus kristlikul Öhtumaal - kiriklike korporatsioonide kapiitlid ning ülikoolide ja lõpuks ka ilmikute esindajad. Kõrg-keskaja kirikukogudel ei ole mitte ainult Kirik esindatud, vaid kogu ristirahvas, selle vaimulikud ja ilmalikud jõud. Baselis katsutakse kontsiilist kiriklikku parlamenti teha, kuid tagajärjetult.

Muutunud on ka küsimused, mille üle nõu peetakse. Antiikaja kontsiilide põhjuseks ja kõige kõrgemaks ülesandeks oli usutülidele kristlike põhidogmade defineerimise kaudu lõpp teha. Kaanonid, milles kontsiilide seadusandlik tegevus tallele pandi, olid mõeldud peamiselt lisana. Kuid ka see lisa oli muidugi kirikukorra, liturgia ja hingehoole seisukohast ülitähtis. Pooltuhat aastat on kaanonikogud Kiriku elureeglik ja nendele põhjeneb XI sajandist alates teadus kirikuseadusest.

Kõrg-keskaja kontsiilid tegelevad Kiriku ja maailma korruga. Neil määratakse paavstivalimise protseduur ja kiriku ametisüsteem, kuulutatakse välja Jumalarahu ja ristisõja maksud, mõistetakse süüdi ketserid, kuna need kiriklikku ja sotsiaalset korda segavad. XIII sajandi lõpust alates on kirikureform, mida hiljem "peaja jäsemete reformeerimiseks" nimetatakse, kirikukogude peateema ja jääbki selleks, kuni Trento kontsiilist päris reformikontsiil saab. Seal tõmmatakse katoliku ja protestantliku õpetuse vahejoon. II ja III Lateraani ja veel enam Konstanzi kontsiili päevakavas seisavad paavsti-skismad. Lääne- ja Idakiriku lahkelidega tegelevad kaheksas kontsiil Photiuse vastu, II Lyoni kontsiil ja Ferrara-Firenze kirikukogu.

Muutunud on ka käsitlusviis. Esimese kahe kontsiili, samuti Lateraani-kontsiilide nõupidamistest kuni Innocentius III ni teame väga vähe, kuna neil protokollid ei peetud. Kus seda aga tehti, seal selgub, et antiikaja kirikukogu istungitel oli eriti elav vaidlus. Keskajal muutus istungite iseloom: neist sai õiguslik-liturgiline lõpuakt, millel ainult seda kokku võeti, mis enne täis-koosolekuil - nn generaalkongregatsioonidel - läbi arutatud oli. XV sajandi reformikontsiilidest saadik moodustasid need kontsiilitegevuse tuuma. Nende kõrval kasvab pidevalt dekreetide väljatöötamiseks valitud või nimetatud deputatsioonide osatähtsus. Asjaajamise korra suhtes tekkis Vatikaani kirikukogul ägedaid sõnavahetusi.

Kontsiilid on kirikukogud, aga sest saadik kui Kirik tõesti maailmakirik on, annab tema ajaloos Kiriku ja riigi suhete muutlikkus end tunda. Nad sattuvad nõnda suurpoliitika pinnale. Konstantin Suurele sai Nicaenumi kokkukutsumisest "politicum", Justinianus tahtis teise Konstantinoopoli kirikukogu kaudu monofüsiitlikku Egiptust uuesti tihedamini impeeriumi külge siduda. Esimesel Lyoni kontsiilil tõugati keiser troonilt. Philipp II pidas Vienne's Templiordu protsessi, et oma rahandust järjele saada. Prantsuse kuningas Francois I saboteeris Trento kontsiili, kartes, et Karl V võim selle kaudu kasvab. Isegi Vaticanum, mille kokkukutsumisel poliitilised jõud teadlikult välja lülitati, tegi kaasaja suurimatele riigimeestele Gladstone'ile ja Bismarck'ile muret.

Ainult pealiskaudne ajaloovaatlus võib neist kontsiili organiseerijate poliitilistest motiividest ja kirikukogude poliitilistest kõrvalmõjudest nende peafunktsiooni teha. Aga oleks samuti pealiskaudne jätta väliste piltide alalises vaheldumises kahe silma vahele see osa, mis on jäädav.

Jäädav on Kristuse keha pea ja jäsemete koostöö ühise usu tunnistamisel ja selle ülesande lahendamisel, mis Kristus oma apostlitele ja nende järglastele misjoni- ja hingehoole põllul kohuseks tegi. Issanda sõnad "Nagu mind Isa saatis, saadan mina teid; minige ja õpetage kõiki rahvaid ja ristige neid; mina olen teiega iga päev", õigustavad kontsiilil kogunenud piiskoppe kiriku õpetust ja distsipliini korraldama. Nad on teadlikud sellest, et Püha Vaim aitab neid õpetajaameti täitmisel, ja see teadmine on neil sama elav kui apostlite juures, kes oma otsust järgmiste sõnadega sisse juhatavad: "Püha Vaim ja meie oleme heaks arvanud ...".

Püha Vaim tagab katoliku õpetuse järgi kontsiili otsuste dogmaatilise osa eksimatuse. Kuid tema abi ei tähenda, et inimesed ise ei peaks intensiivselt tõde otsima. Hoopis vastupidi: Püha Vaimu abi eeldab ja nõuab seda. Tõe

leidmine ühiskonnas teostub kõne ja vastukõne kaudu, selleks on vaja vaimset võitlust. Nagu igal pool, kus inimesed omavahel tõe pärast maadlevad, nii nõuab inimlikkus ja liig-inimlikkus ka kirikukogudel oma tribuuti. Esimest on Jumal ise tahtnud, teist ainult lubanud. Selle üle, kuidas Kyrillos Efesoses või Innocentius IV teisel Lyoni kontsiilil toimis, võib eri arvamusel olla, ilma et oleks vaja nende kirikukogude seaduslikkuses kahtlema hakata. Kontsiilid maksavad inimlikkusele lõivu, ja seda maksu nõuab nähtavalt Kirikult just tema nähtavus inimkonna keskel.

Kontsiili projektid ei ole veel otsused. Mitte väiklane kriitika, vaid südame-tunnistus pani Vatikani kontsiili-isad distsiplinaareelnõude puudusi arvustama. Igatahes kohustas südame-tunnistus ka eesistujaid hoolt kandma läbirääkimiste korra ja edenemise eest. Kontsiilidel on "parteisid" ja ka oma "opositsioon". Võib koguni öelda, et kontsiil ilma opositsioonita näiks kahtlane: ta nagu ei olekski vaba kontsiil. Antiookialaste vastupanu Efesoses, samuti aleksandrialaste opositsioon Kaltsedonis mängisid suurt rolli tõe leidmisel. Augustiinlaste kool Trentos aitas õigustus-dekreedis usu tähtsust ja Kristuse õiglust tugevamini esile tõsta. Ka keskparteidel on oma, Jumaliku Ettenägevuse poolt määratud ülesanne. Noormikealased lõpetasid tüli "homousiose" pärast, ja Vaticanumil aitas keskpartei paavstliku eksimatuse olemust ja piire selgitada.

Kirikukogu peab olema ka võimeline isekaid asjaosalisi välja kannatama - nagu näiteks Fiesole piiskop Martelli, kes Tridentinumil ühtesoodu piiskopi-õigustele koputas, ja piiskop Strossmayer, kõnevabaduse temperamentne advokaat Vaticanumil. Samuti peab kontsiil intriigidega hakkama saama, nagu Simonetta ja Manning neid punusid, ja usalduses ootama, kuni lõpuks tõde, nimelt puhas tõde üksi, võidule tuleb. Asjakäigu inimlik külg, mis kontsiilil sageli silma torkab, ei ole veel mingi vastu-

väide tema autoriteedile, vaid pigem kirikukogu vabaduse kinnitaja. Ja-ütlejate koosolek ei oleks enam mingi kontsiil, vaid selle karikatuur.

Kui paavst Johannes XXIII 25. jaanuaril 1959 oikumeenilise kirikukogu välja kuulutas, purunes nende teooria, kes veendunud olid, et Vatikani eksimatuse definitsiooniga tuli kirikukogudele lõpp. Kiriku põhikorra seesmine ja väline pinguldumine, mis võiduga hiliskeskaja fiskaalse tsentralismi üle Trento kontsiilil algab ja Vatikanis kõrgpunkti jõuab, erineb diktatuurist oluliselt selles, et ta liikmete eraelu ja era-vastutuslikkust mitte ei kustuta, ega kustutada ei saagi. Sellepärast jääb üldistel kontsiilidel Kiriku ajalises elus oma funktsioon.

Võibolla tohime veel sammukese edasi minna ja öelda, et meie aeg nõuab kontsiili ja kergendab tema teokssaamist.

Viimane punkt on üsna lihtsalt mõistetav. Kiire infovahendamine ja kergenenud liiklusolud on toonud kõige kaugemad maailmaosad üksteisele päris ligidale, nii et kontsiili kokkukutsumine pole veel kunagi nii lihtne olnud kui just praegu. Tehnilisest seisukohast vaadates oleks võimalik kirikukogu üheainsa nädala jooksul kokku tuua. Kutsete edasitöötamine, mis varem kreeka-rooma maailma ja kristliku õhtumaa kitsas ruumis kuid nõudis, teostuks praegusel ajal paari tunniga, kuigi kutse saajad on üle viie kontinendi laiali pillatud.

Eelmine punkt on aga palju tähtsam. Maailm on tänapäeval ühtne, nagu ta seda kunagi enne pole olnud. Poliitilised tulekolded Koreas ja Tiibetis puudutavad eurooplast sama lähedalt kui hõõgumine Ungaris või Berliinis. Kaubavahetus käib juba üle tollipiiride ja läbis tab maailmameresid. Kristuse universaalne misjonitülesanne ei komista enam samadele takistustele kui minevikus. Misjoniprobleemidest on sõna kõige tõsisemas mõttes saanud meie probleemid - Kiriku ja üldse kristluse eksistentsiküsimused. Aafrika ja Aasia rahvaste juures tuleb kolonialismi poolt esilekutsutud

reaktsioonid ületada, ja misjonimeetodite euroopalikkus hästi läbikaalutud akkommodatsioonide kaudu kõrvaldada. Milliseid võimalusi pakub üldine kontsiil asjalike lahenduste leidmiseks ja inimlike sidemete sõlmimiseks!

Enamus kirikukogusid tegeles skismade ületamise ja usu ning kiriku tervikkuse jaluleseadmise. Nüüd eksisteerib oikumeeniline liikumine juba pool-sada aastat, ilma et katoliku kirik oleks sellest osa võtnud. On täiesti selge, et kristlaste ühtsus on praegu akuutsem kui kunagi enne, mille juures muidugi täiesti lahtiseks jääb kuidas, või kas üldse, ida- ja reformeeritud kirikute piiskoppe ning kirikujuhatusi kaasa kutsuda. Kanooniline õigus määras kindlaks, kes Kiriku oikumeenilisest kontsiilist osa võtavad. Aga on mõeldav, et teatavaks otstarbeks võib, nagu seda juba keskaja kontsiilidel tehti, osavõtjateringi üle ettenähtud piiride laiendada.

Üldiste kontsiilide ülimalt ülesandeks oli alati usukuulutamist sellega kindlal järjel hoida, et katoliku õpetuse ja kaasaja eksituste vahele tõmmati selge piir. On olnud kirikukogusid, kus mingisuguseid distsiplinaarmäärusi välja ei antud, aga pole olnud mitte ühtegi, kus poleks mõnd eksitust tagasi lükatud või karistatud mõnda eksiõpetajat Kirikus. Ükski meie aja eksitus ei ole kaaluvam kui kristliku inimpildi moonutamine, või pigem hävitamine, ateistlike ühiskonnaõpetuste mõjul. Ükski usutõde ei nõua käesoleval "kiriku ajajärgul" sellist täpsustamist kui mõiste "kirik".

Kirikulugu pole prohvetiennustus. Ta ei kavatse Kiriku vastutuskandvatele juhtidele nõu anda, mida need ka temalt palunud pole. Ta tahab ainult mineviku tundmise kaudu pilku olevikku ja tuleviku teravamaks teha.

*Raamatust: Hubert Jedin,
Kleine Konziliengeschichte.
Herder Verlag, Freiburg 1960*

Algus sai tehtud ...

30 aastat tagasi lõppes Vatikani II Kirikukogu esimene istungjärg; sellel pandi alus põhjalikule liturgilisele reformile katoliku kirikus.

11. oktoobri /1962/ karges hommikuõhus liikus Roomas üle ajaloolise Peetri platsi ainulaadne rongkäik: üle 2 800 kontsiili-isa kõigist vaba maailma maadest. Televisiooni kaudu oli igapähe võimalus sündmusest osa võtta ja kindlasti viibisid sel päeval miljonite inimeste mõtted apostel Peetruse haul. Terve öö kestnud vihmasadu lõppes just protsessiooni alguseks ning piiskoppide pidurüüdel vastuhelkiv päike aitas veelgi tõsta seda rõõmsat ootust, mis ärkab inimese südames iga uue alguse puhul. Aga protsessioon lõppes, Peetri kiriku uks sulgus ning XXI Üleüldise Kirikukogu töö võis alata.

Kui sama basiilika portaal 8. det. väljuvate kontsiili-isode taga uuesti sulgus, tähendas see, et Vatikani II Kirikukogu esimene istungjärg kuulub ajalukku. /-/

Algus - ja lootusrikas algus - on tehtud. Jumal üksi teab, kui palju kristlasi on selle õnnestumiseks oma palvega kaasa aidanud. Lootkem, et nende arv veelgi kasvab - sest asja edaspidine areng oleneb suurel määral neist.

(Isa Vello Salo ringkirjas "Maarjamaa" nr 2/1962)

Liturgia kunstiteosena

Mõtteid jumalateenistuse reformi üle.

(Artikkel on lühendatult taasavaldatud "Maarjamaast" nr 3/1963. On põnev lugeda, kuidas **isa Vello Salo** kirjutab vastukajadest liturgilisele reformile tollal, vahetult pärast esimesi samme. Kirjutis on omamoodi sissejuhatuseks järgmistel lehekülgedel olevale, analüüs jäägu targa lugeja enda teha. - Toim.)

Rohkearvulistest Kirikukogul arutlusele-tulevatest teemadest võeti esimesena käsile jumalateenistust, liturgiat puudutavad küsimused. Miks just need? Paljud peavad neid probleeme täiesti teisejärgulisteks; tõsiasi, et jumalateenistus on isegi kirikuvaenulikes maades lubatud, näib sellist arvamist õigustavat. Nii mõni-ki küsib nüüd: kas polnud Kontsiilil tõesti midagi pakilisemat arutleda?

Kuid kui mõtleme sellele, et igal pühapäeval koguneb sadu miljoneid katoliiklasi jumalateenistusele, saab kohe

selgeks, et siin on tegemist asjaga, mis puudutab otseselt kõigi Kiriku liikmete vaimset elu.

Tänapäeval näib ärkavat endisest suurem huvi kunsti vastu. Sellega ühenduses võib kõnelda ka liturgia "avastamisest": paljud, ka mitte-katoliiklaste hulgas, on märganud, et Kiriku jumalateenistus on tõeline kunstiteos. Katoliku liturgia kunstiväärtused on uuesti avastanud ka mõned protestantlikud kirikumehed. Mitte üksi Inglismaa High Church, vaid ka Rootsi ja Soome luterlikud kirikud võtavad viimasel ajal oma jumalateenistustes ikka rohkem katoliiklikke elemente tarvitusele. Samuti kasutatakse katoliku kirikus meeeldi protestantlike helimeistrite muusikat: mõõdupuuks on kunstiline väärtus ja mitte kiriklik kuuluvus.

Eriti elavat huvi tuntakse vanema aja loomingu vastu. Igal pool otsitakse ja leitakse teid möödunud sajandite kunstivarade säilitamiseks. Nende restaureerimine nõuab aega ja kulusid: selleks on vaja tõelisi asjatundjaid ning hulk kannatlikku tööd. Kiht kihi järel eemaldatak-

se hilisemate sajandite võõpa, kuni jõutakse algupärändini. Mõnikord jäädakse peatuma ka teatava hilisema kihi juurde, mis on algupärandi väärtust tõstnud.

Kui nüüd Kirikukogu on oma sihiks seadnud jumalateenistuse reformi, on siin - vähemalt selles osas, mis vaatleb liturgia kunstilist külge - tegemist umbes samasuguste probleemidega. Selleks, et neid selgemini näha, heitkem põgus pilk jumalateenistuse väljakujunemisele.

Jeesus pidas oma viimase õhtusöömaaja apostlitega juudi kommete raames, Iisraeli rahva tuhandeaastasest traditsioonist väljakasvanud paasapäeva rituaali järgi. Kuid sellel söömaajal sündis midagi uut: Jeesus andis oma ihu ja vere veini ja leiva kujul jüngeritele toiduks. Ning pärast seda esimest Armulauda ütles ta: "Tehke seda minu mälestuseks!"

Sellele käsule truud, pidasid apostlid kõikjal, kus nad Jeesust kuulutasid, ka armulauateenistust. Alguses toimus see tihti improviseeritud oludes, kuid peagi hakkas uus jumalateenistus kindlamat kuju võtma. Palved tõlgiti mitmesse keelde, neile anti stiililist lihvi ja lõpuks pandi nad kirja. Sellega paralleelselt hakkas tekkima eriline moodus Pühakirja ettelugemiseks ja psalmide retsiteerimiseks, millest arenes välja rikkalik kirikumuusika gregoriaani, bütsantsi, armeenia, vene ja teistes eristiilides. Niipea, kui lubati kristlikke templeid ehitada, sündis seegi kõigi kunstinõutete kohaselt. Lähtudes põhimõttest, et Jumala auks kõlbal vaid parim, kutsusid kristlased suuri kunstnikke kirikuid kaunistama, et jumalateenistusel oleks tema mõttele vastav väline kuju.

Endastmõistetavalt peitub kõrge kunstilise tasemega liturgias ka hädaohte. Võtkem näiteks kirikumuusika. Igas koguduses leidub muusika-andelisi inimesi, kes on nagu ette määratud laulukoori moodustama. Kolmikjaotus liturg - koor - kogudus on täiesti loomulik, samuti nende vahelduv laul.

Kes võib koorile pahaks panna seda, et see Jumala auks tõelist kunstmuusikat

pakub? Aga sellel iseenesest kiiduväärt soovil võib olla ka negatiivseid tulemusi. Võib kergesti juhtuda, et koorijuht valib koguduse jaoks liialt nõudliku muusika - ja juba tunneb mõni koguduseliige, et jumalateenistus on "igav". Või annab organist nii ohtrasti "abi", et nõuetav palvevaikus selle all kannatab. Võib juhtuda aga vastupidine viga, nimelt et harrastatakse ainult "rahvapärast" koguduselaulu, mille juures jäävad kasutamata kooriliikmete musikaalsed võimalused.

Koorijuht ja organist ei tohi kirikulisi pealtkuulaja, publikumi ossa suruda. Kui helilooja teos rohkem tähelepanu köidab kui Jumala sõna, on süü jällegi koorijuhil: niisugune tükk on oma õigel kohal kontserdisaalis ja mitte kirikus. Sest kirikumuusika põhiprintsiibi järgi seisab muusika sõna teenistuses.

Nii mõneski teises küsimuses on lahendus palju raskem. Üks Kirikukogul arutatud probleemidest oli liturgiline keel. Teatavasti on katoliiklikus läänekirikus üldiselt tarvitusel ladina keel. Katoliku kirik tunneb tänini ümmarguselt 20 liturgilist keelt, nende hulgas ka eesti keel, ning ei ole ühtki põhimõttelist takistust selleks, et käesolev Kirikukogu nendele uusi lisab. Ka keeleküsimumes räägib kaasa liturgia kunstiline külge: kes eitaks vanade liturgiliste tekstide väljendusjõudu ja nendele tekstidele üles ehitatud vaimuliku muusika väärtust?

Veel keerulisem on lugu jumalateenistuse kui tervikuga - jällegi kunstiteose ja stiiliühitsuse mõttes. Niisugune paljude poolt loodud kunstiteos ei ole tekkinud üleöö, vaid selleks on kulunud sajandeid. Vahepeal on vanade kristlike keskuste - nagu Rooma ja Bütsantsi - auväär sed ja kunstipärased liturgiad paljudele nii armsaks saanud, et nad ei raatsiks kuidagi neist ära ütelda ning oma kogudusekirikust nagu mingisugust katsekoda teha - ka mitte selleks, et järeltulevatel põlvvedel võiks ehk kord olla üks teine, sama kaunis, aga algupärane jumalateenistuse vorm. □

□ Tallinna kiriku uus altar detsembris 1992. Foto Allan Alajaan.

UUS ALTAR TALLINNA KIRIKUS

ehk kuidas Vatikani II kirikukogu liturgiline uuendus veel kolmkümmend aastat hiljem Eestis järellainetusi tekitab

Käesoleva aasta oktoobrikuus pühitseti Tallinna katoliku kirikus sisse uus altar. Niisugune, nagu see Vatikani II kirikukogu liturgilise reformi nõuete järgi olema peab. Omaaegsed lootused altariruumi kapitaalremondiks ja täielikuks moderniseerimiseks pidid muutunud finantsolukorras unistusteks jäämahi. Eesti Apostelliku Administraatori tungiv nõudmine, et "uut moodi" altar peab üles seatama nii kiiresti kui võimalik, sundis leppima pooliku lahendusega, kus 30.-te aastate mitte eriti õnnestunud kompositsiooniga sobitati uus, lakooniline element.

Paljud Eesti katoliiklased on käinud Lääne-Euroopa katoliiklikes maades, näinud katoliku kirikutes rahva poole pööratud altarit ja hakanud seda loomulikuks (paratamatuseks) pidama. Seetõttu võeti uuendus Tallinna koguduse poolt vastu küllatki iseenesestmõistetavalt. Aga on ka päris loomulik, et leidis neidki, kellele asi kohe kuidagi ei meeldinud.

Varsti pärast altari ülesseadmist sain kirja, mis oli kirjutatud väga viisakas toonis - kahjuks aga anonüümsena, mis selle väärtust tublisti kahandab. Kuna see kiri ei olnud privaatse iseloomuga (ta jäeti mulle lahtiselt käärkambri lauale), ja puudutas samal ajal liturgia uuenduse teemat väga klassikalisest eitajate vaatenurgast, toon ta siinkohal täielikult ära:

"Pojalikus armastuses ja mures Eestis ja kogu maailmas kujunenud olukorra pärast Tões ja Ristimises antud töötuse nimel ustavaks jääda Püha Kiriku Traditsioonile, anume Teid se-

da kirjutist hoole ja tähelepanelikkusega läbi uurima. Teie isikut ja Teie elutööd sügavalt austavad Teie Koguduse lapsed, kellest nüüdseks on saanud vaeslapsed."

Kirjaga kaasnes käsikirjaline raamat: Rama P. Coomaraswamy M.D., F.A.C.S. "Probleemid Uue Missaga". Tulles vastu kirja autori(te) palvele, lugesin selle raamatu tähelepanelikult läbi. See hämmastas mind sügavalt. - Viiskümmend üks masinakirjalehekülge kahurituld "uue missa" aadressil tseiloni päritoluga ameeriklasest kirurgiaprofessori ja isetegevusliku teoloogi sulest. Raamatu sisu on kahjuks kõike muud kui analüüs - kui autor Vatikani II kirikukogust ja uuest missakorrast kasvõi ühegi positiivse asja leiaks! Kõike vaadeldakse seisukohast, nagu oleks protestantide vastu peetud vastureformatoorne Trienti kirikukogu end lõplikuks ja viimseks kuulutanud ning välistanud igasuguse uue reformeerimisvõimaluse. Samas puudub raamatu autoril arusaamine kehtivuse ja lubatavuse vahest, kui ta peab püha missat Vatikani II kirikukogu poolt reformeeritud korra järgi lausa kehtetuks. On ju tegelikult missa kehtiv isegi siis, kui loetakse ainult pühitsusvormelid - niiviisi peetud missa on lubamatu ja preester teeb sellega pattu, kuid kehtiv on see siiski. Nii võime mõista katoliku kiriku sakramentide käsitlust juba möödunud sajandi moraaliteoloogide Noldini ja Lehmkühli teostest, rääkimata tänapäevastest autoritest. Raamatu läbilugemise

järel jäi mul üle vaid tõdeda, et loodetavasti on härra Coomaswamy kirurgiaalased teadmised ja oskused paremad kui teoloogilised - vastasel korral väärivad tema patsiendid tõsist kaastunnet.

Kui kord oma Prantsusmaalt tulnud tutvavate käest küsisin, kui populaarsed ja edukad on traditsionalistid nende kodumaal, sain vastuseks küsimuse: "Missugused? Meie teada on traditsionalistid lahkenud juba kolme üksteisest sõltumatusse gruppi". Pärast Vatikani II kirikukogu rooma-katoliku kirikust faktiliselt lahku löönud piiskopist Marcel Lefebvre'ist ja tema traditsionalistidest teeme "Kiriku Elus" edaspidi ka põhjalikumalt juttu.

Tõele au andes pean ütleva, et mina pole kunagi Tridentinumi korra järgi missat pidanud. Kuigi uue paigutusega altar valmis alles äsja, peeti Tallinna ja Tartu katoliku kirikutes missat uue korra järgi juba vähemalt seitsmekümnendate aastate keskpaigast alates. Uue altari ülesseadmine ei muutnud olemuslikult midagi. Mul on tõesti kahju, aga pean ütleva, et end vaeslasteks kuulutanud anonüümkirja autorid on niisiis alati vaeslapsed olnud - või, tahaksin pigem loota, pole seda ka praegu.

* * *

Ajaloo uurimiseks pole siiani leiutatud variantide masinat, mille abil saaks kindlaks teha, kuidas kõik oleks teiste tingimuste korral võinud olla. Näiteks, mis oleks saanud siis, kui Vatikani II kirikukogu poleks olnudki. Paljuski läks praktikas teisiti kui alguses kavandati, ometi tundub mulle, et kui rooma-katoliku kirik oleks jäänud vanade, vastureformatsiooni põhimõtete juurde, oleks ta kaotanud midagi oma veelgi sügavamast olemusest. Viimase kirikukogu üheks kõige unikaalsemaks omaduseks oligi, et see oli reformatsioon millegi POOLT, millegi nimel. Millegi VASTU reformeerides jõutakse lõpuks ikka iseendale vastu rinda tagumiseni ja kõige õigustamiseni

põhimõttel: "Kui mina olen kord juba nii teinud, siis küllap mul on õigus ka".

Kahjuks ei saa praeguse aja noored inimesed seda, Trienti kirikukogust lähtunud vaimu omal nahal proovida: mida tähendab vaimulike jumalustamine, nende käte ja jalgade suudlemine, ning kuidas vaimulikud selle mõjul paratamatult ise ka uskuma hakkavad, et nad on pooljumalad; kuidas väljaspool abielu sündinud inimene ei saanud iialgi vaimulikuks õppida, ja protestantlusest katoliku usku pöörduja sai kirikusse vastuvõtmisel teada, et ta on eluaeg kirikuvande all olnud. Hoidku Jumal oma Kirikut, et selles poleks enam tulevikku niisugusel iseennast äravalinud, rafineeritud uusvariserlusel.

Teisest küljest, kui rääkida uue missa-ga seonduvatest probleemidest, siis pean ütleva, et see on preestri seisukohalt vaadatuna palju raskem. Paljud preestrid muutuvad kogu aeg näoga rahva poole seistes pulmavanema taolisteks. Nad hakkavad rahvast üles kutsuma: "Nüüd tehkem seda ja nüüd palvetagem", kuid tegemise ega palvetamiseni ei jõutagi, enne tulevad uued üleskutsed. Uus missa paneb meid raskele proovile, ähvardab anda raske löögi kiriku sügavale vaimsusele. Inimene, kes nüüd rahva-keelse missa igast sõnast aru saab, ei suuda end enam missa ajal roosipärga lugedes "Jumala meelevolda unustada", nagu see varem sündis. Muidugi, midagi üpris väära oli selleski.

Tänapäeva maailm ja sellega koos ka kirik (kahjuks niipidi) läheb vastu pluralistlikule ajastule, kus ainsaks väljapääsuks on paljude paralleelvormide tunnustamine, samas asja olemust devalveerimata. Ülesanne pole kergete killast, kuid mineviku mehaaniline kopeerimine pole kindlasti väljapääs.

Võibolla ei meeldi mõnedele praeguse paavsti Johannes Paulus II poolt juhitud kirikuhooldamise programm. Selleks on igatühel õigus, kuid hävitav kriitika paavsti aadressil saab seda oksa,

millel me ise istume. Paavstlus on institutsioon, mis ei piirdu ühe isiku ja tema poolt läbiviidava kirikupoliitikaga. On selge, et konservatiivne haldamine loob pinda järgmiseks või ülejärgmiseks kandidaadiks liberaalide leerist ja vastupidi. Aga kui kirikus on halb, siis kiriku kõrval põõsastikus on ikka veelgi halvem.

* * *

Pidasin ülaltoodud kirja põhjal Tallinna kirikus ka jutluse, kuna arvasin vajalikuks, et kõik koguduse liikmed antud teemadel veidi mõtleksid. Ootamatult sain seejärel teise kirja, teiselt inimeselt, allkirjaga. Kuna see oli tegelikult toredaks vastuseks mainitud anonüümkirjale, siis palusin autorilt luba kasutada olulisemaid lõike avaldamiseks. Sellest kirjast võime näha suhtumist uude missakorda katoliku usus sündinud ja kasvanud inimese silmade läbi.

“Olen sündinud 54 aastat tagasi Läti maal, katoliiklikus perekonnas. Nii kaua kui ennast mäletan, mäletan ka oma - katoliku - kirikut. Mäletan, kuidas ma väiksena ema kõrval katekismusetundides käisin, kuidas õppisin Meie Isa palvet, mida pidime eksimärgatult peast teadma, et pääseda Armulauale. Mäletan jumalateenistusi, mäletan preestreid, kes neid pidasid. Algul kasvatus tõi, hiljem teadlikult ja pärast, kui eriala õppimise tõi hakkasin ladina keelest aru saama, muutus püha missa ikka rohkem omaks.

Mu vanemad olid väga usklikud, kuid nad ei sundinud selles asjas lastele oma tahtmist peale. Perekonnas valitses vaba valiku põhimõte - pidime järgnema oma südamehäälele. /-/

Kui hiljem, juba Eestis elades, satusin Lätimaal esimest korda lätikeelsele jumalateenistusele, kus ka altar oli ettepoole toodud ja preester näoga rahva poole, olin ma veidi pettunud. Tulime isaga kirikust koju ja tee peal

küsisin temalt: “Kas see oligi kõik? Seda oli nii vähe ja see kõik oli nii lihtne!” Isa vaatas mind muigamisi ja vastas: “Tütreste, kuulata, pane tähele iga sõna. Preester ei ole näitleja, ta palvetab tõesti. Ta palvetab koos sinuga, palvetab sinu, minu ja kogu maailma eest. Sellepärast peavadki tema sõnad olema lihtsad ja arusaadavad ning tulema südamest”.

Mul on väga kahju, et isa sõnad jõudsid minuni tõeliselt esimest korda alles siis, kui seisin kirikus tema puusärgi kõrval. Mu kõrvus kõlasid isa sõnad: “Tütreste, kuulata!” Mulle tundub, et peale seda hakkasin ma alles tõepoolest kuulma. Ja kirikuskäimise mõtegi näib selgema. Ma käin kirikus selleks, et palvetada. Palvetada Taevase Isa poole meie kõikide eest. /-/

Mina, kes ma olen “pika staazhiga” katoliiklane, usaldan täielikult oma kogudusepreestrit ja seda, mida ta altari juures teeb. Nüüd, kus me püha missa ajal seisame vastastikku, pelgan vaid, et võin mõnikord jumalateenistusele hilineda ja siis preester näeb seda. Kui ma aga näen missa ajal preestri nägu ja kaasaelamist tema silmis, viib see mind ennast enam kaasa mõtlema, nägema ja kuulma. /-/”

* * *

Nii käisime me siis minimöödus ja mõningase hilinemisega läbi sellesama tormi, mis 60.-te lõpul kogu maailmas katoliku kirikut vapustas ja nii mõnedki inimesed endaga kaasa viis. Omalt poolt aga jään lootma, et võin edaspidi kohtuda altari ääres nii “pooldajate” kui “vastastega”. See, mis meid ühendab, on palju olulisem kui see, mis (võibolla) lahutab.

isa Rein Öunapuu

USKUDA KRISTUSESSE

isa Mieczyslaw Malinski

(algus KE nr 2/89)

Kui sind tabab haigus

See oli väga ammu Tatra mägedes. Nii ammu, et peaaegu pole see tõsi. Mind kutsuti haige juurde. Tuttav peremees tuli oma guraalivankriga mulle järele.

Küsisin: "Kas teie peres on keegi haige?" - "Ei, naabrid saatse, neil ei ole oma obest."

Sõit läks kaugele. Jõudsime külani, siis läbi küla. Sillutatud tee lõppes ja edasi, üle oja, läksid ainult sissesõidetud roopad. Teekond oli kestnud kaks tundi.

"Kae' tan, tan hurtsikun" - ja ta näitas eemalt mäenõlva tagant paistva katuseviilu poole.

"Andke hobusele puhkust, ma olen peagi tagasi," ütlesin.

Läksin vastumäge, ja kui ma majale lähemale jõudsin, nägin üht elatanud meest, kes parandab laastkatust.

"Gazdol!" *) hüüdsin, "kes kutsus siin preestrit haige juurde?"

"Minap see olli. Uuta veidõ, ma tule kohe alla!"

Mu jahmatus oli täielik. Vaevaliselt laskus vanamees redelit pidi katusel alla ja läks majja. Uksel pöördus ta minu poole ja ütles:

"Uuta viil veitsõ, ma lää nüid õkva sängü."

Nii ta tegigi. Olin pahane. Teekon-na üks ots kestis kaks tundi. Õeldi, et

haige juurde, aga haige istub katusel ja vahetab laaste.

Piht, Armulaud. Tahtsin juba end kodu poole seada kui ta küsis:

"Aga võidminõ?"

"Milleks teile haigete salvimine, te ei ole ju nii tõsiselt haige," kostsin mina.

"Ikke ikke, mul om kange tõbi siehen."

"Kuidas te siis veel katust parandada suudate, kui juba kord nii haige olete?"

Ja siis seletas ta mulle:

"Tiät, mul põle kotun inämb üttegi tüümiist. Poig jäi mõtsan puu ala, naane latsiga jäi perrä. Tuul lahkse katuse katski, see tulli kõrda tettä, et vihm sisse ei satass. Är' imestelkui'. Küll ma pia koolen."

Aeg on elada, aeg surra. Ära muretse, kui see sulle kohale ei jõua. Kui keegi on terve, siis on tal raske mõista, mida tähendab haige olla. Aga tuleta meelde seda korda, kui sa viimati haige olid. Palun sind, ehkki tean, et see pole sul eriti sügavalt meeles. Haige olla on sama mis minna üle soolaugaste. Tervekssaamisel on inimene õnnelik, et ta tunneb jälle kindlat pinda jalge all. Siis ei taha ta enam mõelda läbielatud raskustele. Tuleta meelde kasvõi seda aega, kui sa viimati gripis olid: palavik, valutavad liikmed, peavalu, isutus, higistamine, organismi nõrgenemine. Juuksed sega-

*) peremees (guraali murdes).

vad, segab pidzhaama, padi põletab ja tekk on liiga raske, põsed oleksid justkui liiva täis, käed kleebivad ja kurk on kuiv, silmad ei kannata valgust ega kõrvad müra, tunnid venivad, ei oli tahtmist magada ega elada. Kõik see ei kestnudki lõppude lõpuks nii kaua - palju neid päevi oligi, kolm, kuus, kümme? Kuid siin polnud ju lakkamatut lõikavat valu - päevad ja ööd läbi - nagu oleks võinud olla. Ei olnud meeleheitlikku appihüüdmist, ema õudusest moonduvad nägu, nutvat ema sinu voodi kõrval.

Siis hakkasid vähehaaval käima, algul pehmetel jalgadel taarudes. Võibolla pani sind keegi imestama, kui ütles: "Jumal tänatud, said terveks, aga meie arvasime juba, et sinuga on päris pahasti". Kuigi sa tegid nagu see arvamuseavaldus sind ei puudutaks, pani see sind jahmatama. Mida see tähendab, et minuga on päris pahasti? Kas pidi see tähendama, et ma võinuks surra? Mina, ja surra? Nagu sa ei teakski, et iga inimene peab kord surema - ainult sa pole sellele mõelnud, et see võiks kehtida ka sinu kohta. "Kunagi, kunagi jah, aga sinna on veel aega."

Aga võibolla ei öelnud sulle keegi midagi, ja sa tuled vähehaaval oma argipäeva tagasi. Sa ei käi veel väljas, palvikujärgne nõrkus ei lase sul kaua üleval olla. Püüad oma koolitöid teha, aga selleks oled sa veel liiga nõrk. Sul ei ole ikka veel söögiisu. Sa vaatled ennast ja elu oma kodus justkui kõrvalt - voodist näeb kõik teistmoodi välja. Aga võibolla just selle kõrvaltvaatamise tõttu märkad sa, et sa pole oma haiguse ajal kordagi palvetanud. Endale seletasid sa seda nii: olin liiga nõrk. Kuid äkki tekkis rahutus: "Aga kui ma oleksin olnud kaua haige, kui ma oleksin surnud?" Võibolla külastas sinu vanemaid su haiguse ajal mõni vaimulik. Ka sina rääkisid temaga, aga Jumalast ei olnud juttu. Ta soovis sulle, et sa kiiresti terveks saaksid, kuulaksid arsti ja vanemate nõuandeid, tegi veidi nalja ja lahkus. Aga seegi, et see oli vaimulik, tõi sulle meelde Jumala.

Sa vist aimad juba, et siin tahan ma rääkida Haigete Salvimise Sakramendist. Haigus ruineerib sinu organismi, sinu psüühikat. Kuid sina oled ju inimene ja pead jääma selleks ka haiguses. Sa oled kristlane ja pead pidama Kristust oma eeskujuks ka haiguses. Ma mõistan väga hästi, kui raske on haiguse ajal end valitseda, mitte viriseda, mitte nõuda ümbritsevatelt inimestelt võimatut, järgida arsti ja vanemate soovitusi, pidada dieeti, kannatada rohtude kibedust ja süstimistorkeid. Vaatamata kõigele tuleb sul end vaos hoida. Ja just sellepärast tulebki jätkata oma igapäevaseid palveid. Pühapäeval, kui sa ei saa kirikusse minna, osale jumalateenistusel kasvõi mõtteski, palveta roosipärga, loe Pühakirja, et sa taluksid oma haigust kristlasele kohaselt. Aga sa võiksid oma haigusest teatada ka preestrile, et ta sind vaatama tuleks.

Kujuta endale ette, et tegemist pole tavalise, kiiresti mööduva haigusega, vaid et see on raske ja pikaajaline, mis paneb ohtu sinu elu. Siis liitub haiguse ebamugavuste ja nõrkusega veel surmahirm. Südametunnistus heidab ette meie patte, raisatud elu, tegemata jäetud head. Võid endale ette kujutada, kui palju on selles olukorras inimesele Jumala abi vaja, et rahulikult ja lootusrikkalt vaadata oma minevikku ja tulevikku. Selle seisundi märgiks on Haigete Salvimise Sakrament, mis on seatud haiget inimest aitama ja kinnitama, et ta jääks kristlaseks ka oma elu rasketel tundidel, et ta võiks taluda oma haigust, hoides Kristust oma ideaalina silmade ees.

Võibolla sa väidad vastu: "Siin on ikka midagi viltu. Ma olen kuulnud, et preestril on õigus seda sakramenti jagada ka kaks tundi pärast kliinilist surma. Sellel pole ju mõtet." Sul on sada protsenti õigus, kuid küllap oled sinagi kuulnud reanimobiilist, kiirabiautost, milles on aparaat, mis võimaldab vahel ka juba pärast kliinilist surma inimest ellu

tagasi tuua. Ma ei tea, kas sa oled pannud tähele, et Haigete Salvimise Sakramendi talitus seisneb pühitsetud õliga ristimärgi tegemises haige otsaesisele ja peopesadesse ning palvetes, mida preester loeb. Siin pole mingit dialoogi, haigelt ei nõuta mingeid vastuseid, vastupidiselt kõigile teistele sakramentidele. Ja see ongi nii mõeldud selleks, et kui inimene on omadega täiesti läbi ega valitse enam oma keha, tuleb Kirik tema juurde puudutuse ja kuulmise kaudu - kuulmine ja puudutuse tundmine kustuvad inimeses viimastena - et äratada temas usku, lootust ja armastust.

Mul on ette tulnud palju niisuguseid juhtumeid, kus olen jõudnud haige juurde liiga hilja. Vahel omaste süü läbi, kes ei tahtnud haiget "preestriga hirmutada": kõlas ju vanasti kõnesoleva sakramendi nimi "viimne võidmine" - katsu sa pärast veel ellu jääda! Vahel polnud keegi süüdi, kõik sündis lihtsalt liiga äkitselt. Siis salvisin haiget ja palvetasin kuuldavalt, vahel lausa üksinda, sest omaksed olid jooksnud matuseid korraldama. Palvetasin valjusti lootuses, et lahkuja mind veel kuuleb ja seob selle, mis tema teadvusest on järele jäänud, Kristusega.

Need on aga erandjuhud. Haigete Salvimise Sakrament on seatud eelkõige neile, kes on haiged, et Jumal neile tervise tagasi annaks ja - kui Tema nii tahab - siis selleks, et nad oleksid igavikku minekuks hästi ette valmistatud.

Võibolla saab sinust vaimulik

Mäletan, see juhtus aprillikuus ühel õhtu-poolikul. Kirikus oli veel külm. Aeg-ajalt tõi kerge tuulepuhang kirikusse sooja õhku. Istusin oma pihitoolis, kiriku peasissekäigu kõrval. Loojuva päikese kiirronis mööda jahedat kirikuseina ülespoole. Paistis, et ma istun siin hilise õhtutun-nini. Pärast rekollektsioone oli pihil palju inimesi, täpsemalt öeldes koolilapsi ümb-ruskonna koolidest. Teadsin neid katekis-musetundidest. Vaatamata laste arvule oli kirikus vaikne, ainult aeg ajalt võis kuulda sosinat või energiliselt kirikusse marssiva lapse jalgadepadinat.

Pihitooli astus Janusz - tundsin ta ära valge juuksepehmaka järgi, aga kui ma poleks ka näinud, oleksin ta ära tundnud esimeste sõnade järel. Ta kokutas alati, kui närvises. Piht sai läbi, andsin talle nõu ja mõistsin ta tema pattudest vabaks, koputasin vastu pihitooli, märgiks et ta võib minna. Pöördusin juba teisale, kui märkasin, et Janusz ei olnud paigast liikunud. Kas unustas ta midagi öelda, või ei kuulnud, mida ma ütlesin? Pöördusin tema poole tagasi. "Prosze ksiedza - ütles ta - Cracovia jalgpalliklubi kaotas Wisale 3:0." Ütles, ja pani plagama.

Esimesel momendil olin jahmunud. Siis aga oleksin peaaegu kõva häälega naerma pahvatanud. Mulle tuli meelde, et viimase katekismusetunni ajal olin nukralt öelnud, et ma ei saa seda matshi vaadata, kuna pean istuma pihitoolis.

Sa küsid, mida tähendab olla vaimulik? Pidada missat? Seda muidugi ennekõike. Kuid olla vaimulik tähendab teenida inimesi. Vaimulik seisus algab inimestest - kogudusest, mille iga liikme eest kannab vaimulik vastutust. Küsid, milles see vastutus väljendub? Nagu sa võibolla tead, valis varem iga kogudus endale ise vaimuliku, kelle piiskop ametisse kinnitas. Nüüd määrab piiskop kogudusele vaimuliku.

Ülalolevas peatükis esineva murde-keele konsultandiks oli Mikk Saru

Sõitsin oma uude kogudusse, kuhu piiskop oli mind määranud, ja tundsin end seal esimestel päevadel väga halvasti. Võõrad inimesed, võõrad preestrid ümberringi, võõrad probleemid. Seda kõike - kokkupuudet võõra keskkonnaga - kartsin ma ausalt öeldes kõige rohkem juba seminaripäevil. Seminari vaimulik isa ütles mulle jumalagajätkuks: "Mietek, kui sa selles esimeses koguduses pool aastat vastu pead, siis on juba hästi". Ormeti jäin ma sinna üheteistkümneks aastaks, ega tahtnud sealt hiljem lahkuda.

Aga nüüd istun ma pihitoolis ja naeran selle pärast, kuidas Janusz kuulas kõigepealt raadiot ja tuli siis mulle ütles, kes kellele kaotas. Niisuguseid Januszeid, kellega olen sõbraks saanud ja jäänud kuni tänini, on minu elus väga palju. Kooliaasta jooksul nägime suurt vaeva, et teha vahet tegeva armu ja pühitseva armu vahel, kui palju on "peamised pahesid", mida tähendab see, et Jumal on kolmes isikus, kuidas oli maailma loomisega ja miks Jeesus suri ristil. Suvevaheajal rändasime risti põiki läbi Poolamaa, küll jalgsi, küll jalg- või mootorratastel, paatidel, bussidest ja rongidest rääkimata. Kus on need koolilapsed nüüd? Mõnedega nende seast kohtun tänapäevani, mõned tulevad pihile, mõned osalema pühapäevasel jumalateenistusel. Mu endised õpilased kutsuvad mind oma pulma, ma ristin nende lapsi, olen mures nende murede üle, rõõmustan nende edusammudest. Võtan osa nende elust, käin neil külas. Ja mitte ainult kodumaal. Üks kõige kaugemaid ja ootamatuid kohtumisi leidis aset New Yorgis, kus ma töötasin vikaarpreestriks kolm kuud. Ühel päeval, kui ma kogudusebüroo ukse lahti tegin, seisis selle taga Hanna, laps kätel. Olin imestusest tumm. Viimane kord nägin teda ekskursioonil Tatra mägedes. "Mida sina siin teed?" - "Tulin oma last ristima, kuid kas teie olete ikka preester Malinski?" Paljudega olen kaotanud kontakti, kuid kui peaksime kohtuma, tunneme

üksteist eksimatult ära. Muidugi on niisuguseid, kes tulevad ja lähevad, aga nii ühtede kui teiste eest tunnen end vastutavana, ja nemad tunnevad end rohkem või vähem minuga seotuna. Nii me lähemegi läbi elu.

Ma ei tea, kas sa oled lugenud J.D. Salingeri jutustust "Kuristik rukkis". Selle raamatu peakangelaseks on koolipoiss ja tema õde - üks kõige ilusamaid lapsekujusid, mida ma ilukirjanduses olen leidnud. Seal küsib õde oma vennalt: "Ütle mulle, kelleks sa lõppude lõpuks tahad saada?" Poiss vastab: "Oli aeg, mil ma tahtsin saada advokaadiks. Aga enam mitte. Kõige parema meelega seisaksin rukkipoollul kuristiku serval ja kannaksin hoolt, et rukkis möllavad lapsed kuristikku ei kukuks."

Samasugusena näen mina oma preestriametit - selle vahega, et mina püüan hoida oma hoolealuseid kuristikku kukkumast seeläbi, et püüan õpetada neid uskuma Kristusesse.

Hingehoiu vahendid ongi eelkõige püha missa ja teised sakramendid, mis põhinevad - võimaluse korral - isiklikul suhtel preestriga.

Võibolla tekib sul küsimus, milleks on vajalik tsölibaat - preestrite abielutus. Muidugi võivad ka preestrid abielus olla ja ka katoliku kirikus on niisuguseid vaimulikke, näiteks kreeka-katoliku kirikus, uniaatidel. Kui aga rooma-katoliku kirik on tsölibaadile nii suurt tähtsust omistanud, siis sellepärast, et preester võiks end pühendada hingehoiule täiel määral.

Vaimuliku Seisuse Sakrament väljendab inimese otsust asuda kristliku ühiskonna teenistusse. Kiriku poolt vaadatuna on see Armu ja väe - missiooni edasiandmine inimesele, keda on selle vääriliseks arvatud, et ta võiks pidada missat, jagada sakramente ja õpetada.

□

Opus Dei - üks XX sajandi küsimärke

II osa: Opus Dei vastuargumendid kriitikale

Vaidluses selgub tõde, ütleb vanasõna. Nojah, igapäevases elus võib vähemalt loota, et vaidluses jõutakse tõele lähemale.

„Kiriku Elu“ eelmises numbris, käesoleva artiklisarja esimeses osas alapealkirjaga „Opus Dei iseendast“, ilmus kokkuvõtte selle organisatsiooni poolt välja antud raamatust „Mis on Opus Dei“. Tookord sai toimeta-japoolses sissejuhatuses lubatud, et tasakaalu mõttes käsitleme hiljem ka kriitikat, mida kõnesoleva organisatsiooni arvel tehakse.

Kritiseerimine on alati delikaatsemat lähenemist vajav nähtus kui neutraalse info andmine või lausa kiitmine. Sellepärast otsustasingi, et ma ei kirjuta käesolevat artiklit analoogsena eelmisega, üksnes mingi raamatu või ajakirjanduse refereerimise kaudu, vaid intervjuuna, elavas vestluses Opus Dei Helsingi sektsiooni liikme **Aleksander Harvardiga**, kes on üks Tallinnasse loodava sektsiooni algatusrühma liikmeid.

Intrigeerivad küsimused Opus Dei aadressil ei väljenda muidugi mele lehe või intervjuueerija isiklikku eelarvamusi suhtumist sellesse organisatsiooni; probleemid on nopitud raamatutest ja ajakirjanduses ilmunud artiklitest. Kuna Opus Dei ja selle spirituaalteet on silani olnud Eesti katoliiklastele tundmatu, on päris loomulik, et niisugused organisatsioonid on inimesele senikaua küsimusmärgiks, kuni ta tunneb ära oma kutsumuse mõnes neist lugematutest võimalustest, mida katoliku kirik pakub. Usun, et ka Opus Dei endal ei saa olla midagi niisuguse teemakäsitluse vastu. - Isa Rein.

Rein Öunapuu: *Ilmselt on tänapäeva maailmas vähe organisatsioone, millesse suhtumine on nii polariseerunud kui suhtumine Opus Deisse. Ehkki paavst on seda organisatsiooni avalikult tunnustanud, on pooled poolt ja pooled vastu. Mis tingib Teie arvates niisuguse olukorra?*

Aleksander Harvard: Nii nagu meie organisatsiooni asutaja Josemaría Escrivá de Balaguer on öelnud: „Kui Opus Dei eesmärgiks oleks liblikate püüdmine Aafrikas, siis ei ütleks keegi tema kohta midagi“. Kuid selle organisatsiooni eesmärgiks on oma liikmete pühitsemine, ühiskonna pühitsemine organisatsiooni liikmete erialase töö ja eluviisi kaudu. Paljudele inimestele niisugused ideaalid ei meeldi, sest nad peavad ilmikute poolt teostatavat pühituselu lihtsalt võimatuks. Nii peavadki nad Opus Deid lihtsalt hereesiaks. Enne Vatikani II kirikukogu oli tegelikult niisugune arvamus üldine. Kuid just see kirikukogu kuulutas välja põhimõtte, et kõik inimesed

on kutsutud pühaduseks. See võttis paljudel Opus Dei vastastel trumbid käest, kuid praegu ei salli paljud meie organisatsiooni sellepärast, et me oleme väga paavsti- ja kirikutruud.

Paavst ja kirik - need mõisted on lähiajal olnud üsna ebapopulaarsed. Paljud meie vastased - kirikul on ju ka otseseid vaenlasi, kes tahavad kiriku hävitada - teavad, kuidas on kõige parem oma eesmärgi saavutada. Nende jaoks on paavsti kritiseerimiseks kõige parem tee teha seda katoliku kiriku institutsioonide kaudu, mis on kiriku teenistuses. Nad teavad, et nad ei saa alati Rooma paavsti vastu otserünnakule minna, siis nad ründavadki teda tiivalt - Opus Dei kaudu. Nende inimeste jaoks on Opus Dei midagi väga hirmsat, sest me oleme kõik ilmikud ja keegi ei saa meid kontrolli all hoida. Me oleme ilmikud ja töötame maailmas. Me ei kannu risti rinnas nagu orduvennad või preestrid, me oleme samasugused nagu nemad ise - ilmikud - kuid nad teavad, et me tegeleme

oma apostolaadiga seal kus me elame ja töötame, rahva hulgas, ja meie eesmärgiks on ühiskonna pühitsemine; ning just sellepärast kujutame meie kiriku vaenlastele kõige reaalsemat ohtu.

K: Lugesin hiljuti üht artiklit, mille autoriks on saksa teoloog Peter Hertel. Ta heidab Opus Deile ette, et see on salaorganisatsioon, et selle organisatsiooni liikmed on salastatud. Kuidas kommenteeriksite niisugust seisukohta?

V: Kui normaalset inimest huvitab Opus Dei, siis ta võtku ühendust kohaliku piiskopiga ja küsigu, kus asub selle organisatsiooni sektsioon piiskopkonna territooriumil, ja ta saab kõik vajalikud andmed. Opus Dei on oma olemuselt perekond ja igas perekonnas on oma saladused. Ja see mis puudutab meie perekonda, sellest me ei räägi avalikult, sest me oleme ju normaalne perekond, kes ei too delikaatsemaid asju teiste silma alla.

K: Kust läheb piir, mis on teadmiseks kõigile ja mis organisatsioonisisene?

V: Meil ei ole tegelikult midagi salajast. Igaüks, kes soovib meie kohta informatsiooni saada, otsigu meid lihtsalt üles. Opus Dei liige tahab Opus Deist rääkida, sest see on tema apostolaat. Näiteks mina - seal kus ma töötan, võtan selle sageli kõneaineks, sest ma tahan, et mu töökaaslased teaksid, mida meie spiritualiteet endast kujutab, ma tahan, et nad tuleksid meie keskustesse ja võtaksid osa meie rekolektsioonidest, saaksid osa meie vaimsest juhtimisest ja täiustaksid oma elu. Ma tahan, et neid oleks üha rohkem: sellepärast, kui Opus Dei liikmed armastaksid saladusi, siis ei saaks Opus Dei maailmas nii laialt levida. Kes meist siis üldse midagi teaks? Meie oleme aga kiriku institutsioon kõigile maailmas elavaile - nii ilmi- kui vaimulikele. Meie ei ole mingi stiihiline grupp, vaid kiriku institutsioon. Samas on meie hulgas väga erinevaid inimesi. Igaüks teeb seda, mis talle meeldib. Opus Deis saab ta ainult vaimuliku juhatusel, ta ei ole grupi, vaid perekonna liige.

K: Ajakirjandusse on lipsanud teated, et Opus Deil olevat lausa oma seesmine, üksnes organisatsiooni juhtliikmetele kasutada olev eeskiri nimega "Vademecum". Kas niisugune dokument on tõesti olemas, või on see pahatahtlike inimeste haige fantaasia vili?

V: Opus Dei põhikiri on täiesti avalik. Meil ei ole mingeid saladusi peale loomulike saladuste, milliseid on igas perekonnas. Vademecum sisaldab meie organisatsiooni asutaja kogemusi ja tähelepanekuid. Kõik sai ju alguse juba 1928. aastal ja paljudi väärtuslikku on talle pandud. Samal ajal on näiteks igal mungaordul oma seesmised eeskirjad ja see pole minu asi, mul pole õigustki küsida, kuidas nad on üles ehitanud oma ordusisese elu. Minul on oma vaimulikkuse ideaal, nendel oma. Nii ütlesin ma ka neile, kes Vademecumi ja niisuguste asjade järgi küsivad: palun väga, see pole teie asi, olge normaalsed inimesed, ja kui teil peaks õnnestuma niisugune dokument ära varastada, siis midagi erilist te seal ei leia. See pole saladus, kuid teistel pole lihtsalt õigust seda teada.

K: Opus Deile heidetakse ette ka finantsmahhinatsioon, et selle eestvedamisel on asutatud fondid, kuhu laekub raha Opus Dei liikmetelt ja nendelt, kellele organisatsioon sümpatiseerib, kuid keegi ei tea, milleks seda raha kasutatakse.

V: Tõepoolest, Opus Deil on küllalt palju nn. kooperaatoreid, kaastöölisi, kes ei ole Opus Dei liikmed, kuid kes armastavad Opus Deid. Nende seas on ka mittekatoliiklasi - protestante, õigeusulisi, isegi juudiusulisi - kes tunnevad huvi töö vastu, mida Opus Dei maailmas teeb. Võibolla ei anna nad mittekatoliiklastena selle organisatsiooni üleloomulikust olemusest endale aru, sageli köidab neid puhtinimlik külg. Nende inimeste hulgas on ka rikkaid inimesi, ja nemad aitavad meid. Nad aitavad, sest meil on üks eesmärk - teenida Kirikut, ja selleks me vajame ka materiaalseid vahendeid. Kui me näiteks tahame kuskil avada mõne kooli, peab see olema ka materiaalselt kindlustatud. Sellepärast on

meie organisatsioon juba algusest peale pööranud tähelepanu materiaalsete vahendite olemasolule. Iga Opus Dei liige pöörab samuti sellele tähelepanu, sest nii pannakse alus uutele võimalustele arendada oma apostolaati. Me ei ela ju kloostrites, kus meie ülesandeks oleks üksnes palvetamine, vaid meil on eesmärk töötada Jumala jaoks, ja kui me kohtame inimest, kes võib meid aidata, siis me seletame talle, mida me teeme ja me tahame, et ta meid aitaks. Te räägite, et see on meie jaoks rikkus... (**K:** Vabandust, mitte mina, vaid need inimesed, kes Opus Deid kritiseerivad...) Nad ei mõista, et meile tähendab see ainult vahendeid, mida me kasutame selleks, et kõik inimesed võiksid normaalses tingimustes saada haridust.

K: Kas Opus Dei juhatab ka mingeid karitatiivseid projekte, või läheb kogu organisatsioonile laekuv raha organisatsiooni ideede levitamisele?

V: Opus Dei spiritualiteet ei eelda iseenesest karitatiivsust. Kui see oleks karitatiivne, siis näiteks mina oleksin valinud mingi teise organisatsiooni, see ei ole lihtsalt minu kutsumus. Samas on Opus Deis inimesi - ja neid on väga palju - kes töötavad asutustes, mille eesmärgid on karitatiivsed. Võib ju iga Opus Dei liige endale ise töökoha valida, sest tema suhe Opus Dei spiritualiteediga ei määra tema elukutset. Näiteks mina olen jurist.

Teisest küljest oleks teatud olukorras võimatu rääkida meie spiritualiteedist, kui me ei aitaks inimesi materiaalselt. Näiteks Ladina- Ameerikas on palju niisuguseid koole ja kõrgemaid õppeasutusi, mis on loodud selleks, et mehed ja naised, vaesed inimesed võiksid saada haridust, süvendada oma professionaalset võimekust. Aga kui meie avame kooli või ülikooli, siis mitte selleks, et avada uus õppeasutus, vaid et selle õppeasutuse kaudu läheneksid inimesed Jumalale. Mingis muus mõttes ei ole meil koolide ja ülikoolide vastu huvi.

K: Üks süüdistus mida Opus Deile esitatakse on, et hoolimata kinnitustest, et

organisatsiooni huvi keskendub ainult ühele vaimsetele asjadele, omab Opus Dei ühiskonnas küllalt suurt poliitilist ja majanduslikku mõju. Kui näiteks mõni tööstur, kes kuulub Opus Deisse, kuulutab välja konkursi vaba töökoha täitmiseks ja kandidaatide hulgas on sama organisatsiooni liige - see tähendab siis sama perekonna liige, kuna Opus Dei on perekond - kas ei teki tal kiusatust võtta vabale kohale just see kandidaat?

V: Nii see ei käi, see oleks meie spiritualiteediga täielikus vastuolus. Kui ettevõtja on Opus Dei liige, siis peab ta sellest ka kõigile avalikult teada andma. Niisugune eelistamine tekitakse niisiis otsekohe palju paksu verd ja takistaks normaalset tööd. Me ei saaks maailmas levida, kui meil oleksid niisugused põhimõtted. Opus Dei ise kutsub niisugust ettevõtjat korrale, sest tööstur peab valikus lähtuma oma kutse-etiikast, valima parima spetsialisti, kes sobib ametisse oma professionaalsete eelduste poolest. Meie jaoks pole see lihtsalt niisama, see on meie vaimuse alus, et inimesed hästi töötaksid. See huvitab meid, et head spetsialistid leiaksid ka oma vaimuliku kutsumuse. Escrivá on öelnud, et meie apostolaat on nagu meri, millel pole kaldaid. Kui Opus Dei rahulduks sellega, et ühes koolis või tehases oleksid kõik selle organisatsiooni liikmed, siis oleks Opus Dei juba ammu välja surnud.

K: Kas Opus Dei põhimõtetes on midagi, mis vääriks korrigeerimist? Näiteks heidavad paljud inimesed ja allikad Opus Deile ette, et selle liikmed peavad end teistest paremateks. Kui aga inimene arvab, et ta on oma ideaali juba saavutanud, kas ei ole ta siis mitte nii lõplik, et ka Jumal ise ei saa teda enam korrigeerida? Sellel pinnal hargnes ju konflikt ka variseride ja Jeesuse vahel.

V: Nii see muidugi ei ole, sest Opus Dei ei erine teistest organisatsioonidest ja inimestest millegi erilise poolest. Lihtsalt meil on oma spiritualiteet ja nendel oma. Me armastame kõiki, kes tahavad käia täiuslikkuse teed, kõiki munga- ja nunnaordusid.

Selles on meile eeskujuks meie organisatsiooni asutaja, kes neid kõiki väga armastas.

Iga Opus Dei liige saab ja peab täiuslikumaks saama, sest pühaduse poole pürgimine on üks meie põhiülesandeist. Organisaatsioonilisest küljest ei saa aga Opus Dei olla teistsugune, sest kõik, mida Jumal tahtis, et see oleks, on juba teoks saanud.

K: Missugused on garantiid, et tõesti seisab Jumal ise kõige taga, ja kas pole nimi "Opus Dei" siiski liiga pretensioonikas? Niisugust süüdistust kuuleb tihti.

V: Esiteks pole nimi "Opus Dei" meie organisatsiooni asutaja väljamõeldis. Kord küsis Escriva pihhiisa temalt: "Kuidas selle Jumala tööga asjad on?" ja meie asutaja mõistis, et see nimi on hea Opus Dei jaoks. Nii et mitte tema ei mõelnud seda välja.

Kui lugeda Kiriku poolt avaldatud dokumente seoses Opus Dei personaalprelaturiks kuulutamise ja paavsti jutlust Escriva õndsakskulutamise tseremoonial, saab täiesti selgeks, et Kiriku jaoks ei ole Opus Dei ühe inimese leiutis. Escrivá ise ei tahtnud kunagi midagi luua, lihtsalt Jumal valis ta välja ning ilmutas talle, mida temalt ootab: et ta peab saama selle organisatsiooni loojaks, mille nimeks saab Opus Dei. Sellepärast ei ole ka võimalik panna organisatsioonile teist nime kui "Jumala Töö".

K: Üheks argumendiks Opus Dei vastu tuuakse ka ordu looja... (**V:** ... Opus Dei kohta ei tohiks kasutada sõna ordu. Me oleme personaalprelatur ja see on põhimõtteline erinevus. **K:** ... vabandan, selle alternatiivitu struktuuriga on tõesti üsna raske harjuda...) Opus Dei looja, õndsas Josemaría käitumine olevat olnud problemaatiline, ta olevat inimeste peale lausa karjunud, neid oma kabinetist välja visanud jne. Vastab see tõele?

V: See on kõik puhas laim. Tuleb aru saada, et õnnis Josemaría oli Aragonist pärit - sealt, kus inimesed on väga otsekohesed ja avameelsed. Samal ajal pidagem meeles, et 70.-tel aastatel elas Kirik üle suurt kriisi. Sellepärast pidi õnnis Josemaría häält kõrgendama, kuid ta ei karjunud.

Resoluutne kõnemaneeer pidi tähendama, et tal on tõsi taga. Mõned inimesed ehmuvad, vaadates filmidokumente tema kõnedest, kuid ta ei karju, ta lihtsalt väljendab end selgelt ja resoluutselt, et see kõigile, kes seda kuulevad, kauaks meelde jääks. Kirikus on olnud hirmsaid aegu. Escrivá armastas kõiki, sellepärast pidi ta armastusest vahel ka manitsema, korrale kutsuma. Tal oli ju suur vastutus inimeste eest, kes olid tema hoolde usaldatud. Ja need inimesed, keda ta korrale kutsus, olid talle hiljem väga tänulikud tema otsekohese käitumise ja vennaliku maintsuse eest.

K: Millal avab Opus Dei oma töö Eestis?

V: Minu poolest võiks seda kohe teha. Mulle meeldib Eesti rahvas ja ma tahaksin siin töötada. Ma loodan, et ametlik otsus meie sektsiooni loomise kohta Eestisse tuleb üsna pea. Otsus peab selleks tulema aga mitte ainult Stockholmi generaalvikariaadilt, vaid Roomast, Opus Dei prelaadilt ja tema nõukogult.

Praegu plaanime külastada Eestit igal kuul kaks-kolm päeva, järgmine kord juba jaanuaris. Alguses kavatsime pidada loenguid Kiriku sotsiaaldoktriinist - selle teema tellisid eestlased ise. Samas viime läbi süvendatud katekismusekursust ja korraldame lühirekolektsioone.

Lisaks Eestile oleme saanud ülesande külastada perioodiliselt ka Lätit ja Leedut - üks kord üle kahe kuu. Rohkem teha käib meile üle jõu. Leedus üritame käia tihemini, sest seal on meie spiritualiteedi vastu suur huvi. Opus Deis on juba ka leedulasi, seni küll vaid ameerika leedulaste hulgast. Meie organisatsiooni põhiteosed on juba tõlgitud leedu keelde.

Rein Öunapuu: Aleksander, tänan Teid vestluse eest. Loodan, et see intervjuu aitab soovijail Opus Dei liikmetega paremat kontakti saada ning annab vastuseid küsimustele, mis muidu oleksid võinud jääda õhku rippuma. Lõpuks aga: teretulemast Eestisse!

Vastuseks säras Aleksandri näol sõbralik naeratus. □

Kõige tähtsam on suuta andeks anda

Tänavuse Nobeli rahupreemia laureaat on Rigoberta Menchú

Guatemalaalast pärit maya-indiaanlane **Rigoberta Menchú** sündis 1951.a. väikeses külas. Kui ta oli 3-aastane, kukutas CIA poolt toetatud sõjavägi Guatemala demokraatlikult valitud presidenti. Algas kodusõda, mis kestab tänini. Guatemala 9 miljonist elanikust on miljon juba põgenenud teistesse maadesse, 45 000 on teadmata kadunud.

Rigoberta pere oli katoliiklik. Tema õpetajast isa osales võitluses talupoegade õiguste eest ning pidi seetõttu koos paljude teistega 1980.a. paluma poliitilist varjupaika Hispaaniast. Kui varjupaiga taotlejad olid Hispaania saatkonnas Guatemala City's, vallutas sõjavägi linna ning põletas saatkonna koos kõigi seal olnud inimestega maatasa. Kolm kuud hiljem arreteerisid sõjaväelased Rigoberta ema, vägistasid ta ja piinasid surnuks ning tapsid ka tema noorema poja, Rigoberta venna.

Vanemate surma järel põgenes Rigoberta üle piiri. Ta jõudis Mehhikosse ning pühendus võitlusele Guatemala rahva ja kõikide põlisrahvaste eest.

Guatemala religioosne olukord on väga raske. 1970.-ndatest aastatest alates tegutseb seal palju USA-st tulnud, protestantliku algupäraga fundamentalistlike sekte, kes on 20 aastaga pööranud juba 30 % Guatemala elanikest oma usku. Nende avalikult väljendatud sooviks on, et Guatemalaalast saaks esimene maa Ladina-Ameerikas, kus protestante oleks enamus. "Katoliku piiskopid on püüdnud säilitada häid suhteid valitsuse ja sõjaväega ning nad ei ole toetanud rahva nõudmisi", ütleb Rigoberta Menchu. "Alles siis, kui mitmed rahva poolt armastatud preestrid ja orduinimesed mõrvati, hakkasime saama piiskoppidelt tuge. Seal, kus on häid, rahvalähedasi preestrid, ei ole sektidel mõju. Paljud on aga kirikus pettunud. Katoliku

usk ei olnud neis sügavale juurdunud, ja samal ajal olid nad sattunud raskustesse. Loomulikult on neid siis kerge pöörata usku, mis lubab, et Jeesus tuleb varsti, et kui usud, siis saad raha ja eriti, et nende usulahku kuulujad ei tohi osaleda võitluses. Paljudele on kergenduseks, kui nad võivad maandada pingeid fundamentalistide jumalateenistustel, kus lauldakse, tantsitakse ja "räägitakse keeltega". See aga ei anna Guatemalale rahu."

Rigoberta ütleb, et ta on maya-katoliiklane: ta on kasvanud katoliku kirikus, mis on mayade kultuurist palju jooni üle võtnud. "Fundamentalistide hulgas on meie oma kodumaalt pärit inimesi, kuid nad kannavad läänelikke riideid ja halvustavad meie kultuuri. Me püüame luua rühmi, kus inimesed kogunevad ning räägivad oma vanematest ja sellest milline oli elu varem. Nii jätkavad nad suulist traditsiooni ja püüavad tugevdada oma identiteeti."

Kui Rigoberta Menchú kunagi oma kodumaale naasta võib, on ta kindel, et oma endises kodukülas ta elada ei suuda. "Nüüd on kõige tähtsam anda andeks ja minna edasi. Minu usk ütleb mulle, et ma pean andestama, ja ma teen seda. Ma ei tunne viha sõdurite vastu, kuid suhtun järsult institutsioonidesse, mis tapsid minu vanemad. Meie, indiaanlased, anname andeks - aga me ei unusta kunagi." (Katolsk Kyrkotidning - Fides)

Uudiseid katoliiklikust maailmast

KATOLIKU KIRIKU UUS ÜLDKATEKISMUS, mis on valminud paljuaastase töö tulemusena, avaldati Vatikanis 7. detsembril. See on mõeldud eeskätt piiskoppidele, et selle põhjal võiks tulevikus luua omad, kohalikud katekismused. Katekismus koosneb neljast osast: usutunnistus, liturgia ja sakramendid, kristlaste tegevus maailmas ning kristlik palve. Teos tõlgitakse kiiresti tähtsamatesse keeltesse.

WESTMINSTERI ÜLEMPIISKOP, KARDINAL BASIL HUME andis novembrikuus avaliku hinnangu Inglismaa anglikaani kiriku kirikukogu otsuse kohta pühitseda pastoreteks ka naisi. Kardinal ütles, et kirikukogu otsus ei vasta katoliku kiriku õpetusele preestripühitsusest. "Küsimus naiste preestriks pühitsemisest on seotud iga kiriku eneseteadvustamise ning sakramentide ja jumalateenistuse käsitlusega. Sellega liitub tähtsaid küsimusi preestripühitsuse tähendusest, euharistia olemusest ja preestri osast euharistia pühitsemisel ning eriti sellest, kas üksikul kirikul on õigus ühepoolset ümberlükata katoelse ja apostelliku kiriku sajanditepikkune eranditeta praktika. Selline muudatus peab olema kooskõlas Piibli ja kiriku traditsiooniga".

KA USA LUTERLIKUS KIRIKUS pühitseti ametisse esimene naispiiskop. **APRIL ULRING LARSON** valiti juhtima La Crosse luterlikku sinodit Wisconsinis. Pühitsemine toimus 11. oktoobril. Larson on sakslase **MARIA JEPSENI** järel (vt ka KE nr 8/9 1992) teine luterlik naispiiskop maailmas. (KT - "Eesti Kirik")

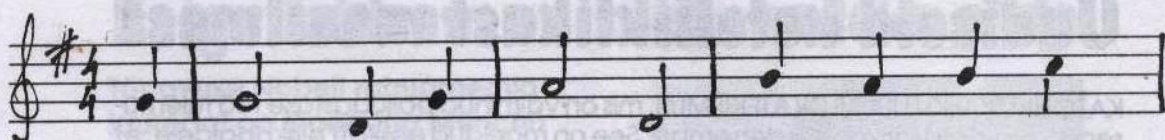
USA KATOLIKU PIISKOPPIDE KONVERENTS on mõistnud ebatavaliselt selgesõnaliselt hukka kõik naiste suhtes esineva vägivalda vormid: "Füüsiline, seksuaalne, psühholoogiline ja verbaalne vägivald on patt. Paljudel juhtudel on see ka kuritegelik". Piiskopid nõudsid sellele probleemile suurema tähelepanu osutamist kõigil ühiskonnatasanditel, ka näiteks koguduste ja piiskopkondade poolt. Naised vajavad kiriku abi, et murda välja vägivalda nõiaringist. Piiskoppide konverentsi 16-leheküljellises dokumendis püütakse anda praktilisi nõuandeid naiste abistamiseks.

Piiskopid määratlevad vägivaldaks teod või holaku, millega inimene püüab alistada teist inimest, kasutades füüsilisi või psüühilisi surveabinõusid. Kuna naiste vastu suunatud vägivald toimub enamasti privaatsuse varjus, katab seda "vaikimise kate". Abikaasade vahel toimuvat vägivalda on traditsiooniliselt mõistetud perekonnasisese asjana ja isegi abielumehe eesõigusena, ning sellesse sekkumist on peetud perekonnarahu rikkumiseks. See on andnud meestele võimaluse kujutleda, et neil on õigus lahendada probleeme ja pingelolukordi vägivaldsete meetoditega. Ka ühiskond on toetanud seda arusaama.

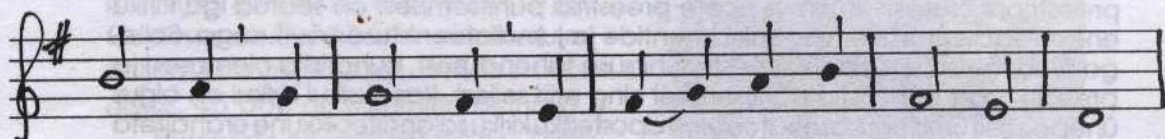
Piiskopid juhivad ülalmainitud dokumendis tähelepanu sellele, et USA-s kannatab igal aastal kolm miljonit naist - ja 37 % rasedatest naistest - oma abikaasa või elukaaslase vägivalda ohvrina, kusjuures erinevate ühiskonnaklasside või etniliste rühmade vahel pole märgatavaid erinevusi. Kindlalt on aga näha see, et vägivald kasvab koos majandusliku olukorra halvenemise ja töötusega. Naiste suhtes rakendatav vägivald sünnitab vägivalda ka tulevikus - kui lapsed näevad sellist olukorda igapäevases elus, kasvab võimalus, et ka nemad hakkavad tulevikus lahendama pingelolukordi jõumeetoditega.

VALGEVENE JA VATIKAN SÕLMISID diplomaatilised suhted 11. novembril. See sai võimalikuks seejärel, kui Valgevenes võeti eelmisel aastal vastu usuvabadust ja usklikke ühendusi puudutav seadus. Katoliiklasi on umbes kaks miljonit Valgevene kahesteistkümnest miljonist elanikust. Paavst nimetas 1989. aastal ülempiiskop **TADEUSZ KONDRUSIEWICZI** Minski apostellikuks administraatoriks. Peale uue ususeaduse vastuvõtmist korraldas paavst ümber ka Valgevene ladinariituse piiskopkonnad: loodi Grodno piiskopkond ja Minski-Mogiljovi ülempiiskopkond ning Pinski piiskopkonda laiendati kogu ülejäänud Valgevene alale.

ROOMA PEETRUSE KIRIKU VÄLJAKULE püstitatakse jõuludeks traditsiooniline jõulukuusk ja suuremõduline jõulusõim. Sel aastal lisandub neile paavsti soovil adventipärg. Samasugune pärg on olnud praeguse paavsti ametikorteris igal aastal.

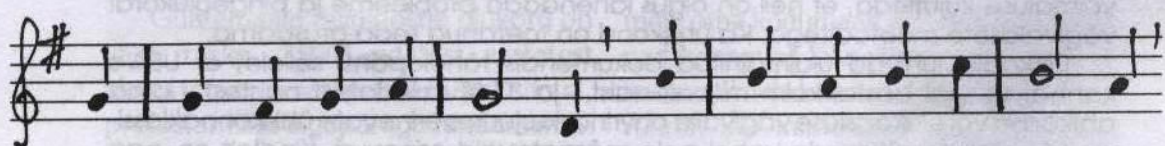
A - des - te, fi - de - les, lae - ti tri - um -
En gre - ge re - lic - to, hu - mi - les ad
Ae - ter - ni Pa - ren - tis splen - do - rem ae -
Pro no - bis e - ge - num et foe - no cu -

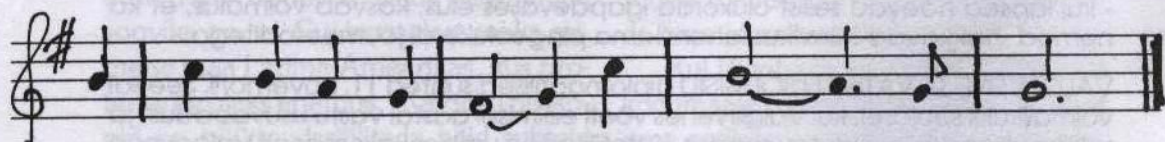
phan - tes, ve - ni - te, ve - ni - te in Beth - le - hem:
cu - nas, Vo - ca - ti pa - sto - res ap - pro - pe - rant:
ter - num Ve - la - tum sub car - ne vi - de - bi - mus:
ban - tem Pi - is fo - ve - a - mus am - ple - xi - bus:

Na - tum vi - de - te Re - gem An - ge - lo - rum:
Et nos o - van - ti gra - du fes - ti - ne - mus:
De - um in - fan - tem pan - nis in - vo - lu - tum:
Sic nos a - man - tem quis non re - da - ma - ret:

Ve - ni - te, ad - o - re - mus, Ve - ni - te, ad - o - re - mus,

Ve - ni - te, ad - o - re - mus Do - mi - num.